

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kihlakunnansyyttäjästä sekä laiksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kihlakunnansyyttäjästä ja muutettavaksi rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia. Esitys sisältää valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista vuonna 1992 annetun lain vaatimat muutokset syyttäjätointa koskeviin säännöksiin. Ehdotettu laki kihlakunnansyyttäjästä olisi ensimmäinen yhtenäinen paikallisen syyttäjälaitoksen organisaatiota koskeva laki. Esityksen mukaan paikallisina syyttäjinä olisivat nykyisten kaupunginviskaalien, nimismiesten ja apulaisnimismiesten sijasta päätoimiset kihlakunnansyyttäjät. Syyttäväviranomainen olisi esityksen mukaan henkilöviranomainen.

Väliportaan syyttäjän tehtävät jäisivät tässä vaiheessa lääninsyyttäjinä toimiville lääninpoliisineuvoksille ja poliisitarkastajille.

Kihlakunnansyyttäjät toimisivat kihlakunnan syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa. Virasto ja osasto kuuluisivat oikeusministeriön hallinnonalaan. Viras-

ton tai osaston päällikkönä olisi johtava kihlakunnansyyttäjä. Kullakin kihlakunnansyyttäjällä olisi itsenäinen syyteharkintavalta. Kihlakunnansyyttäjän toimialue olisi asianomainen kihlakunta, mutta joissakin tapauksissa kihlakunnan syyttäjänvirasto tai kihlakunnanviraston syyttäjäosasto voitaisiin määrätä hoitamaan syyttäjän tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella tai yhteistoiminnassa.

Syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa voisi olla syyttäjän avustajia. Tällä uudella järjestelyllä luotaisiin tutkinnon suorittaneille lakimiehille mahdollisuus saada kokemusta syyttäjän tehtävistä.

Ehdotettu laki kihlakunnansyyttäjästä on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti paikallishallintouudistuksen kanssa eli 1 päivänä joulukuuta 1996. Ehdotus rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	5. Asian valmistelu	11
YLEISPERUSTELUT	3	6. Muita esitykseen vaikuttavaseikkoja	11
1. Johdanto	3	6.1. Riippuvuus muista esityksistä	11
1.1. Syyttäjälaitoksen kehitysvaiheita	3	6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista	11
1.2. Syyttäjätöiminnan asema oikeus-järjestyk- sessä	3	YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT	11
1.3. Syyttäjäorganisaatio ja kansainvälisetih- misoikeussopimukset	5	1. Lakiehdotusten perustelut	11
2. Nykytila	6	1.1. Laki kihlakunnansyyttäjistä	11
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	6	1.2. Laki rangaistusmääräysmenettelystä an- netun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoami- sesta	14
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	7	2. Tarkemmat säännökset	14
Ruotsi	7	3. Voimaantulo	14
Tanska	8	LAKIEHDOTUKSET	15
Norja	8	1. Laki kihlakunnansyyttäjistä	15
Saksa	8	2. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta	17
2.3. Nykytilan arviointi	8	LIITE	18
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	9	Luonnos asetukseksi paikallissyyttäjistä	18
4. Esityksen vaikutukset	10		
4.1. Taloudelliset vaikutukset	10		
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	10		
4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	10		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Syyttäjälaitoksen kehitysvaiheita

Syyttäjälaitoksen nykyisestä organisaatiosta ja hallinnosta säädetään useissa erillisissä laeissa ja asetuksissa. Sääntelyn hajanaisuus liittyy syyttäjälaitoksen historialliseen kehitykseen.

Ennen maakuntalakeja rikos sovitetiin kostonalla. Alkuaan rikosoikeudenkäynti käsitti vain kaksi asianosaista: asianomistajan ja syytetyn. Rangaistusjärjestelmän kehittyessä sen rinnalle tuli sovintoraha, joka sukuyhteiskunnan sovinto-oikeuden väistyessä muuttui sovintosakoksi. Kuninkaan saatua oikeuden osaan sovintorahasta, sovintoraha alkoi yhä enemmän muistuttaa nykyistä sakkorangaistusta. Keskiajan lopulla rangaistuksen yhteiskunnallisen merkityksen korostuminen ja kuninkaan oikeus sakkoihin muodostivat sen rikosoikeudenkäynnin kehitysvaiheen, johon syyttäjistömme lähtökohdat pohjautuvat.

Maakuntalakien aikana vouti ja nimismies valvoivat kuninkaan oikeutta sakkoihin. Syyttäjien katsottiin toimivan kuninkaan puolesta. Tähän perustui kuninkaan oikeus uskoa syyttäjän tehtävät sopivaksi katsomalleen virkamiehelle. Tästä on katsottu johtuvan, että syyttäjistömme järjestely vielä nykyään suurelta osin perustuu asetuksiin ja hallinnollisiin määräyksiin.

Alunperin kaupungeissa ei ollut erillistä syyttäjää, vaan pormestari, vouti tai joku raatimiehistä huolehti syyttäjän tehtävistä. Useimpiin kaupunkeihin perustettiin 1600-luvulla kaupunginviskaalin virkoja.

Vuonna 1614 perustettiin Svean hovioikeus valtakunnan ylimmäksi tuomioistuimeksi. Samalla sinne asetettiin kanneviskaali. Kanneviskaali käytti kuninkaan syytevaltaa kruunua koskeissa asioissa eli virkarikosasioissa.

Korkeimpina lainvalvojina oikeuskanslerilla ja eduskunnan oikeusasiamiehellä on yhteinen lähtökohta, joka perustuu vuonna 1713 annettuun Kaarle XII:n kansliajärjestykseen. Tuolloin perustettiin korkeimman asiamiehen virka. Myöhemmin korkeimman asiamiehen sijaan tuli oikeuskansleri, jolle vuoden 1720 hallitusmuodolla määrättiin myös ylimmän syyttäjän tehtävät. Autonomian aikana ylimpänä syyttäjänä Suomessa oli prokuraattori, jonka virkanimikkeeksi tuli vuonna 1918 oikeuskansleri.

Vuoden 1919 hallitusmuodossa säädettiin ylimmän syyttäjän tehtävät oikeuskanslerille.

Syyttäjistön tason kohottamiseksi perustettiin vuonna 1933 suurten ja vaikeaselkoisten rikosten syytteen panemista varten kolme valtiosyyttäjän virkaa, yksi kuhunkin silloiseen hovioikeuspiiriin. Virat lakkautettiin vuonna 1943, jolloin poliisitarkastajat, nykyisin lääninpoliisineuvokset, määrättiin lääninsyyttäjiksi.

Syyttäjistön kehityshistorian yhtenä tunnusomaisena piirteenä on, että syyttäjän tehtävät ovat olleet alkuaan ja ovat vielä nykyäänkin merkittävältä osaltaan yhdistettyinä hallintovirkoihin. Syyttäjistön perusrakenne hahmottui keskeisimmiltä osiltaan nykyisen kaltaiseksi 300 vuotta sitten.

1.2. Syyttäjätöiminnan asema oikeusjärjestyksessä

Virallisen syyttäjän päätöksenteolla ja toiminnalla on keskeinen merkitys rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuudelle. Jos rikosprosessilainsäädäntö toteutetaan sitä pohtineen työryhmän mietinnön (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 1/1993) mukaisesti, syyttäjän merkitys korostuu vielä nykyisestään.

Vaikka voimassa olevan lainsäädännön mukaan myös rikoksen uhrilla eli asianomistajalla on virallisesta syyttäjistä riippumaton itsenäinen oikeus päättää syytteen nostamisesta, asianomistajien itse nostamat ja yksinään ajamat syytteet ovat käytännössä erittäin harvinaisia. Tämä merkitsee sitä, että käytännössä rikosjutun vieminen tuomioistuimen harkittavaksi riippuu lähes yksinomaan virallisista syyttäjistä.

Syyttäjän tehtävät jakautuvat kahteen periaatteessa erilliseen, mutta käytännössä toisiinsa kiinteästi liittyvään osa-alueeseen. Syyttäjälle kuuluu ensinnäkin eräitä rikosprosessin toiminnan kannalta merkityksellisiä tehtäviä oikeudenkäynnin ulkopuolella, näiden joukossa päätös siitä, onko oikeudenkäyntiä lainkaan aloitettava (*syyteharkinta*). Toiseksi syyttäjällä on oikeudenkäynnissä asianosainen, ja hän huolehtii oikeudenkäynnin eteenpäin viemisestä.

Syyttäjän on arvioitava, onko poliisin toimitama esitutkinta kohdistettu oikein ja onko kerätty aineisto riittävä syyteharkinnan pohjak-

si. Syyttäjän on mahdollisuuksien mukaan arvioitava myös sitä, onko esitutkinnassa otettu huomioon epäillyn syyllisyyttä tukevan todistusaineiston lisäksi hänen syyllisyyttään vastaan puhuvat tosiseikat (*objektiviteettiperiaate*).

Syyttäjällä on oikeus esitutkinnan päätyttyä määrätä poliisi suorittamaan lisätutkimuksia. Nämä voivat olla tarpeen joko sen vuoksi, että esitutkintaa ei syyttäjän mielestä ole kohdistettu oikein tapahtuman kaikinpuoliseksi selvittämiseksi, tai siksi, että esitutkinta-aineisto on riittämätön tapahtuneen teon rikosoikeudelliseksi arvioimiseksi. Syyttäjä voi puuttua esitutkintaan myös jo siinä vaiheessa, kun tutkinta on vielä kesken (esitutkintalaki; 449/87; 15 §). Tämä saattaa olla perusteltua erityisesti oikeudellisesti monimutkaisissa jutuissa, joissa syyttäjän asiantuntemus voi olla avuksi niin tutkinnan kohdistamisessa rikosoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla kuin tarvittavan todistusaineiston keräämiseksi.

Sekä rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen että yksilön oikeusturvan kannalta keskeisin syyttäjän tehtävistä on syyteharkinta, jossa esitutkinta-aineiston perusteella ratkaistaan, nostetaanko jotakuta vastaan syyte. Syyttäjän on arvioitava, täyttääkö tutkittava teko jonkin rikoksen tunnusmerkistön ja onko epäillyn syyllisyydestä tähän rikokseen riittävä näyttö. Tämän lisäksi syyttäjän on vielä arvioitava, pitääkö teosta jättää syyte nostamatta siihen oikeuttavan ja velvoittavan erityissäännöksen nojalla.

Rikoslain voimaannpanemisesta annetun asetuksen (RVA) 18 §:n mukaan syyttäjän on nostettava syyte, jos sen tueksi on todennäköisiä syitä. Näin ilmaistua syytekyynnystä ei rikosasiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista pohtineen työryhmän mietinnön mukaan ole tarkoitus muuttaa.

Vaikka syyttäjä katsookin epäillyn teon täyttävän jonkin rikoksen tunnusmerkistön ja pitää myös näyttöä riittävänä, hänen tulee jättää syyte nostamatta, jos tutkittavaan tapahtumaan soveltuu jokin seuraamusluontoista syyttämättä jättämistä koskeva lainkohta. Seuraamusluontoinen syyttämättä jättäminen voi tulla kyseeseen teon vähäisyyden perusteella tai epäillyn nuoruuden vuoksi (RVA 15 §). Lisäksi syyttämättä voidaan jättää silloin, kun tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei muuta vaadi, jos oikeudenkäyntiä tai rangaistusta olisi pidettävä tutkittavassa yksittäistapauksessa kohtuuttomana tai jos tuomittava rangaistus ei sanotta-

vasti lisäisi henkilölle muista rikoksista tuomitavaa kokonaisrangaistusta (RVA 15 a §). Seuraamusluontoista syyttämättä jättämistä koskevia säännöksiä on myös eräissä erityislaeissa, joista käytännössä tärkein on tieliikennelain (267/81) 104 §.

Seuraamusluontoinen syyttämättä jättäminen merkitsee sitä, että syyttäjä toteaa henkilön syyllistyneen tiettyyn nimettyyn rikokseen, mutta katsoo oikeaksi jättää jollakin laissa mainitulla perusteella syytteen nostamatta. Päätökseen voidaan liittää moitetta ilmentävä huomautus. Syyttämättä jätetyllä on oikeus vaatia syyllisyyskysymys saatettavaksi oikeuden ratkaistavaksi (RVA 15 b § 3 mom.).

Päätettyään nostaa syytteen syyttäjä ajaa syytettä oikeudenkäynnissä asianosaisena. Syytteessä esitetty tapahtumakuvaus rajaa oikeudenkäynnin kohteen siten, että tuomioistuimien ei voi käsitellä ja ratkaista asiaa sitä laajemmin. Syyttäjän on myös huolehdittava tarvittavan todistusaineiston esittämisestä oikeudenkäynnissä. Syyttäjällä on todistustaakka, mikä merkitsee sitä, että hänen on näytettävä toteen kaikkien rikosoikeudellisesti välittömästi merkityksellisten tosiseikkojen olemassaolo. Syytetty itse voi halutessaan pysytellä oikeudenkäynnissä täysin passiivisena; hänen ei tarvitse todistaa itseään syyttömäksi. Myöskään tuomioistuimen ei pitäisi puuttua todisteiden hankkimiseen (*akkusatorinen prosessi*).

Syyteharkinta on oikeudellista harkintaa. Syyttäjä voi nostaa syytteen vain siinä tapauksessa, että lainmukaiset edellytykset ovat olemassa.

Syyttäjän päätöksenteko ja toiminta ovat avainasemassa arvioitaessa, miten ja missä määrin rikosoikeudellisen järjestelmän arvot ja tavoitteet rikosprosessissa konkreettisissa tapauksissa toteutuvat. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun syyttäjällä on joko säännösten avoimuuden tai tulkinnanvaraisuuden vuoksi harkinnanvaraa taikka kun hän joutuu pohtimaan seuraamusluontoisen syyttämättä jättämisen soveltuvuutta tutkittavaan tapaukseen.

Näytön riittävyuden eli todennäköisten syiden olemassaolon arviointi voi rajatapauksissa tuottaa vaikeuksia ja jättää harkinnanvaraa, jota ei ole mahdollista yksityiskohtaisesti ohjalla yleisillä säännöillä tai määräyksillä. Rajatapauksissa päätöksen oikeellisuuden kriteerinä voi olla vain se, miten hyvin tehty päätös on sopusoinnussa rikosoikeudellisen järjestel-

män ja lopulta koko oikeusjärjestyksen taustarvojen ja tarkoituserien kanssa.

Silloinkaan, kun syyttäjälle on jäänyt tai tarkoituksellisesti jätetty harkintavaltaa, ei tämä harkinta ole sillä tavoin vapaata, etteivät sen käyttöä ohjaisi oikeudelliset periaatteet. Tämä merkitsee sitä, että syyttäjän tulee ottaa ratkaisunsa ja toiminnassaan yleensäkin huomioon lainsäädännön ohella ja sen täsmen- tämisessä oikeusjärjestykseen sisältyvät keskeiset oikeuseriaatteet, mukaan lukien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten soveltamiskäytäntö.

Rajatapauksissa päätöksen sisältö riippuu yksittäisen syyttäjän ammattitaidosta ja siitä, millaisiksi hän arvioi syyttäjän roolin ja tehtävät rikosprosessin tarkoituserien toteuttajana. Tältä kannalta katsoen syyttäjäorganisaation järjestämisellä on välitön yhteys syyttäjän toimintaan. Mitä itsenäisempi ja riippumattomampi syyttäjistö on organisatorisesti yleishallinnosta, sitä selkeämmin se voi toteuttaa sille rikosprosessuaalisessa työnjaossa uskottua tehtävää. Ensi sijassa tällä seikalla on merkitystä yksityisen ihmisen oikeusturvan kannalta, koska se on omiaan estämään syyttäjän roolille vieraiden vaikutteiden mukaantulon oikeudelliseen syyteharkintaan ja syyttäjän toimintaan. Selkeällä, organisaatioonkin heijastuvalla roolijaolla on vaikutusta rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuteen myös laajemmin, muun muassa sen tehokkuuteen.

Lainkäyttäjien harkinnanvara on yleisesti ottaen viime vuosina lisääntynyt. Rikosoikeudellisessa lainsäädännössä on säännösten avoimella muotoilulla enenevässä määrin jätetty lainkäyttäjän, siis myös syyttäjän, yksittäistapauksessa harkittavaksi, onko teko katsottava oikeusjärjestyksen vastaiseksi. Lainkäyttäjän harkintavaltaa on lisätty myös toimenpiteestä luopumista koskevalla lainuudistuksella.

1.3. Syyttäjäorganisaatio ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (SopS 19/90), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus, ei sisällä nimenomaisia syyttäjälaitoksen järjestämistä koskevia määräyksiä. Myöskään Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomiois-

tuimen tulkintakäytännöstä ei ole saatavissa suoraan johtoa siihen, miten syyttäjälaitos olisi järjestettävä, jotta rikosoikeudenkäynti kaikilta osiltaan täyttäisi ihmisoikeussopimuksen määräykset.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa edellytetään kuitenkin, että jokaisella on oltava oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin ("fair trial") laillisesti perustetussa ja riippumattomassa tuomioistuimessa muun muassa silloin, kun päätetään häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Artiklan 3 kappaleessa luetellaan eräitä syytetyn vähimmäisoikeuksia, jotka oikeudenkäyntimenettelyn on täytettävä ollakseen sopimuksen edellyttämällä tavalla oikeudenmukainen. Artiklan määräyksissä edellytetään muun muassa, että asianosaisilla on oikeudenkäynnissä yhtäläiset oikeudet ("equality of arms") ja että syytetylle taataan tietyt vähimmäisoikeudet myös esitutkinnassa.

Oikeusturvanäkökohdilla on erittäin tärkeä merkitys paitsi tuomioistuinten myös syyttäjälaitoksen organisatorisia kysymyksiä harkittaessa. Syyttäjän toiminta on vallankäyttöä, ja syyttäjän harkintavalta on verrattain suuri. Myös rangaistusmääräyksen antaminen on siirretty 1 päivästä tammikuuta 1994 tuomioistuimilta syyttäjän tehtäväksi. Näiden valtuuksien puolueeton käyttäminen edellyttää, että syyttäjän tulee olla riippumaton sekä tuomioistuimesta että poliisista. Syyttäjän tulee valvoa myös sitä, ettei rikoksesta epäillyn oikeusturvaa yksittäistapauksissa loukata. Tämä on helpompaa, jos syyttäjälaitos ja poliisilaitos on järjestetty täysin erilliseksi. Muun muassa edellä esitetyillä perusteilla voidaan katsoa, että myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa oikeudenkäyntimenettelylle asetetut vaatimukset ovat helpommin toteutettavissa, jos syyttäjälaitos on organisoitu erilleen poliisihallinnosta.

Havannassa vuonna 1990 pidetyssä Yhdistyneiden Kansakuntien kriminaalipoliittisessa maailmankongressissa hyväksytyn päätöslauselman mukaan valtioiden on huolehdittava siitä, että syyttäjät kykenevät suorittamaan ammattitehtävänsä vapaana painostuksesta, esteistä, häirinnästä, asiattomista vaikutuksista tai asiattomasta alistuksesta siviilioikeudelliseen, rikosoikeudelliseen tai muuhun vastuuseen. Lisäksi päätöslauselmasta ilmenee, että syyttäjän päätöksenteon on oltava selvästi erillään hallinnosta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Kaupunginviskaaleista annetun lain (352/76) 1 §:n mukaan valtioneuvosto määrää ne syyttäjäpiirit, joissa on oikeusministeriön alainen kaupunginviskaalinvirasto. Vastaavan, 1 päivään joulukuuta 1993 voimassa olleen pykälän mukaan kaupungissa, jossa oli raastuvanoikeus, toimi yleisenä syyttäjänä kaupunginviskaali. Kaupunginviskaalinviraston päällikkönä on kaupunginviskaali tai, jos kaupunginviskaaleja on kaksi tai useampia, ensimmäinen kaupunginviskaali. Oikeusministeriö huolehtii kaupunginviskaalinvirastojen toimintamäärärahoista.

Kaupunginviskaalinviraston päällikön tehtävänä on syyteasioiden jaon toimittaminen kaupunginviskaalien kesken sen mukaan kuin siitä työjärjestyksessä tai muutoin määrätään. Viraston päällikkö valvoo myös virallisen syyttäjän alaiseksi määrätyn apulaissyttäjän toimintaa, jolle sitä työjärjestyksessä ole määrätty muun kaupunginviskaalin tehtäväksi.

Kullakin kaupunginviskaalilla on itsenäinen syyteharkintavalta. Ensimmäinen kaupunginviskaali ei voi määrätä kaupunginviskaalia nostamaan syytettä. Kun asia on jaettu jonkin kaupunginviskaalin syyteharkintaan, ei ensimmäinen kaupunginviskaali voi siihen puuttua muutoin kuin valvomalla, että asia ratkaistaan asianmukaisella joutuisuudella.

Nimismiehen tai apulaisnimismiehen toimivallasta käräjäoikeuden yleisenä syyttäjänä säädetään kaupunginviskaalista ja nimismiehestä käräjäoikeuden syyttäjänä annetun lain (1436/92) 1 §:ssä. Laki tuli voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993 ja liittyy käräjäoikeusuudistukseen.

Ennen viimeksi mainitun lain säätämistä nimismiehen toimivalta toimia yleisenä syyttäjänä perustui lääninvirkakunnan maalla olevista virka- ja palvelusmiehistä 10 päivänä elokuuta 1898 annetun asetuksen 14 §:ään, jossa säädettiin, että nimismies oli ensimmäinen lääninvirkakunnan virkamies nimismiespiirissä ja oli yleisenä syyttäjänä siellä, sekä Suomenmaan kruununnimismiehille 28 päivänä marraskuuta 1898 annetun johtosäännön 15 §:ään, jossa säädettiin, että kruununnimismiehen pitää olla läsnä käräjillä syyttäjäntointa harjoittamassa ja järjestystä ylläpitämässä. Jos samassa käräjäkunnassa oli useampia kruununnimismiehiä,

heidän tuli johtosäännön mukaan sopia keskenään mainitun virantoimitusvelvollisuuden jakamisesta.

Nimismiehen esimiesasemasta syyttäjän tehtävissä apulaisnimismieheen nähden ei ole nimenomaisia säännöksiä. Syyttäjän itsenäisen syyteharkinnan pohjalta voidaan nimismiehen asemaa apulaisnimismieheen nähden verrata ensimmäisen kaupunginviskaalin asemaan viraston muihin kaupunginviskaaleihin nähden. Nimismiehellä ei ole devoluutio-oikeutta apulaisnimismieheen nähden. Kun yksittäinen syyteharkinta-asia on ohjesäännön, työjärjestyksen tai muulla tavoin suoriteten asiajaon perusteella toimitettu apulaisnimismiehen ratkaistavaksi, nimismies ei voi määrätä syyteharkinnan sisällöstä eikä tämän jälkeen enää ottaa asiaa ratkaistavakseen.

Ahvenanmaan maakunnan maakunnansyyttäjävirstosta annetun lain (872/77) 3 §:n nojalla maakunnansyyttäjä on yleinen syyttäjä Ahvenanmaan maakunnassa. Tähän lakiin ei ehdoteta tässä esityksessä muutoksia.

Rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki (692/93) tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Tämän lain mukaan syyttäjä antaa rangaistusmääräyksen tuomioistuimen sijasta. Lain 9 §:n 2 momentin mukaan rangaistusmääräyksen tie liikennelain tai sen nojalla annettujen määräysten rikkomisesta tai tullirikoksia koskeissa asioissa voi antaa myös oikeuskanslerin tehtävään määräämä apulaissyttäjää. Apulaissyttäjäksi määrätään toistaiseksi tai määräajaksi poliisimies tai muu toimeen sopiva henkilö.

Myös kumotun rangaistusmääräyslain (146/70) 16 §:n mukaan rangaistusmääräyksiin käsiteltäviä asioita varten voitiin tarvittaessa määrätä apulaissyttäjää. Tehtävään määräsi oikeuskansleri toistaiseksi tai määräajaksi poliisimiehen tai muun sopivan henkilön. Apulaissyttäjää oli tässä tehtävässään lääninsyyttäjän tai oikeuskanslerin määräämän muun virallisen syyttäjän alainen. Käytännössä apulaissyttäjät määrättiin paikallisen yleisen syyttäjän alaisiksi lukuun ottamatta tullirikoksissa toimivia apulaissyttäjää, jotka olivat lääninsyyttäjän alaisia.

Eduskunnan vastaukseen hallituksen esitykseen laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 63/1993 vp) sisältyy lausuma, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että syyttäjien riippumattomuuden ja toiminnan tehokkuuden takaamiseksi syyttäjän tehtävät keskitetään päätoimisille syyttä-

jille ja siten turvataan toiminnallisesti itsenäisen syyttäjistö ja että rangaistumääräysten antamisesta aiheutuvan työ määrän lisäyksen edellyttämistä voimavaroista pidetään samalla huolta.

Lääninsyyttäjinä toimivat lääninsyyttäjäseurituksen 1 §:n (810/92) mukaan lääninpoliisineuvos ja poliisitarkastaja. Apulaispoliisitarkastajien virkanimike muutettiin 1 päivästä maaliskuuta 1995 alkaen poliisitarkastajaksi. Kuudessa läänissä on kaksi poliisitarkastajaa, joista toinen on voinut keskittyä syyttäjän tehtäviin. Muissa lääneissä on yksi poliisitarkastaja. Lääninsyyttäjä on välittömästi oikeuskanslerin alainen. Lääninsyyttäjä on muiden läänin yleisten syyttäjien esimies.

Lääninsyyttäjällä on itsenäinen ratkaisuvallta käsiteltävinään olevissa asioissa. Milloin yksittäinen syyteharkinta-asia on jaettu lääninsyyttäjälle ratkaistavaksi, ei häneen nähden esimiesasemassa oleva lääninsyyttäjä voi ottaa asiaa itselleen tai muuttaa asiassa tehtyä päätöstä. Lääninpoliisineuvoksen asemaa alaisiinsa poliisitarkastajiin nähden voidaan verrata ensimmäisen kaupunginviskaalin asemaan suhteessa viraston muihin kaupunginviskaaleihin.

Lääninsyyttäjä voi määrätä alaisensa kaupunginviskaalin tai nimismiehen nostamaan syytteen tämän toimivaltaan kuuluvassa asiassa. Lääninsyyttäjä voi myös ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian.

Hovioikeuksien kanneviskaalin virat on lakautettu 1 päivästä toukokuuta 1994. Siinä yhteydessä siirrettiin hovioikeuden ensiasteena käsiteltävien asioiden syyttämistehtävät, tuomareiden virkasyytteitä lukuun ottamatta, lääninsyyttäjälle.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Vuoteen 1965 saakka Ruotsin syyttäjäorganisaatio vastasi paikallisella ja alueellisella tasolla pääpiirteissään Suomen nykyistä syyttäjäorganisaatiota. Maaseudulla ja useimmissa kaupungeissa syyttäjänä toimi maaviskaali ("landsfiskal"), joka myös oli piirinsä poliisipäällikkö ja vastasi samalla ulosottotoimesta. Muissa kaupungeissa syyttäjänä toimi kaupunginviskaali ("stadsfiskal"), jonka virkaan eräs-

sä tapauksissa oli yhdistetty poliisipäällikön tehtävät. Isoimmissa kaupungeissa syyttäjän toimi oli kokonaan erotettu poliisiorganisaatiosta. Alueellisena syyttäjänä ja lääninsä paikallissyyttäjien esimiehenä oli maavouti ("landsfogde"), joka oli samalla myös läänin poliisipäällikkö. Syyttäjälaitoksen johdossa oli tuolloin kuten edelleenkin valtakunnansyyttäjä, jolle ylimmän syyttäjän tehtävät oli siirretty oikeuskanslerilta jo vuonna 1948.

Vuoden 1965 uudistuksella syyttäjälaitos erotettiin organisatorisesti poliisista. Sen jälkeen on organisaatioon tehty eräitä tarkistuksia, jotka koskevat muun muassa aluejakoa. Nykyisin Ruotsi on jaettu kolmeentoista syyttäjäalueeseen. Kutakin aluetta johtaa ylisyyttäjä ("överåklagare"). Aluesyyttäjän virastossa toimii myös lähinnä vaikeimpiin ja laajakantoisiin rikosasioihin keskittyviä valtiosyyttäjiä ("statsåklagare") ja piirisyyttäjiä ("distriktsåklagare") sekä syyttäjäharjoittelijoita ("assistentåklagare"). Alueorganisaatio saatettiin nykyiselleen vuonna 1985.

Paikallistasolla Ruotsissa on hieman yli 80 syyttäjäpiiriä, joiden johdossa on päällikkö-syyttäjä ("chefsåklagare"), muiden virkanimikkeenä on piirisyyttäjä. Osa piireistä on pieniä vain muutaman syyttäjän piirejä. Suurimmat kaupungit, Tukholma, Göteborg ja Malmö ovat alueellisesta jaosta erillisiä syyttäjäpiirejä ("storstadsdistrikt"), joiden päällikköinä ovat ylisyyttäjät. Heillä on toimialueellaan vastaavat valtuudet ja tehtävät kuin aluesyyttäjällä. Suurkaupunkipiirien virastot on jaettu päällikkö-syyttäjien johtamiin osastoihin ("åklagarkammare"), joissa muina syyttäjinä toimivat kamarisyyttäjät.

Ruotsissa, jossa syyttäjä toimii myös esitutkinnan johtajana, oli vuonna 1991 kaikkiaan 633 syyttäjänvirkaa, ja koko syyttäjälaitoksen henkilökunnan määrä oli noin 1 400. Käsiteltäviä asioita on suurin piirtein yhtä paljon kuin Suomessa.

Vuonna 1992 Ruotsissa valmistui laaja selvitys syyttäjälaitoksesta (SOU 1992:61). Siinä muun muassa pohdittiin vuoden 1965 uudistuksen jälkeisen ajan kokemusten pohjalta syyttäjäorganisaatiota sekä syyttäjän ja poliisin välisen työnjaon suhdetta. Yhtenä keskeisenä johtopäätöksenä selvityksessä päädyttiin siihen, että poliisin ja syyttäjän organisaation erillisyyks tulee säilyttää. Nykyisen organisaation ongelmana pidettiin muun muassa syyttäjäpiirien pienuutta sekä johto- ja valvontasuhteiden sekä

myös vastuukysymysten epäselvyyttä organisaation sisällä.

Tanska

Tanskan syyttäjäorganisaatio muistuttaa Ruotsin organisaatiota ennen vuotta 1965. Ylimpänä syyttäjäviranomaisena Tanskassa on valtakunnansyyttäjä ("rigsadvokat"). Alueellisesti Tanska on jaettu kuuden poliisiorganisaatiosta erillisen valtiosyyttäjän ("statsadvokat") johtamaan virastoon. Valtiosyyttäjälle on erotettu eräiden törkeimpien tai erityisosaamista vaativien rikosten käsittely. Tämän lisäksi Tanskassa on talousrikollisuutta varten erillinen valtiosyyttäjän virasto. Paikallistasolla syyttäjinä ovat poliisiorganisaatioon kuuluvat poliisimestari ja hänen alaisinaan toimivat erinimiset poliisilakimiehet, jotka käytännössä huolehtivat syyteasioista.

Norja

Norjan syyttäjäorganisaatio on pääpiirteisään samanlainen kuin Tanskassa. Syyttäjälaitosta johtaa valtakunnansyyttäjä ("riksadvokaten"). Aluetasolla on noin 40 poliisiorganisaatiosta erillistä valtiosyyttäjää ("statsadvokat"), jotka käsittelevät vakavimmat rikosjutut. Talousrikoksia ja ympäristörikoksia varten on erillinen valtiosyyttäjän virasto. Paikallissyyttäjinä Norjassa ovat poliisimestarit ("politimestrene") ja poliisilakimiehet.

Norjassa, samoin kuin Tanskassakin, on viime vuosina valmisteltu muun muassa syyttäjäorganisaatiota ja syyttäjän tehtäviä selvitteleviä mietintöjä, jotka eivät kuitenkaan ole johtaneet organisaatiouudistuksiin.

Saksa

Saksan ylimpänä syyttäjäviranomaisena on "Generalbundesanwalt", jonka syyttäjän tehtävät keskittyvät törkeimpiin valtiota vastaan tehtyihin rikoksiin (vakoilu, terrorismi). Häntä avustaa joukko valtiosyyttäjiä ("Bundesanwalt").

Kussakin osavaltiossa on liittovaltion syyttäjistöön nähden itsenäinen sekä poliisiorganisaatio

tiosta ja tuomioistuinlaitoksesta erillinen syyttäjälaitos, joka on organisoitu hierarkkisesti.

2.3. Nykytilan arviointi

Maassa on 233 syyttäjäpiiriä. Näistä nimismiespiirejä on 206 ja kaupunginviskaalinvirastoja 26. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa on maakunnansyyttäjänvirasto. Kaupunginviskaalinvirastot ovat oikeusministeriön alaisia. Nimismies toimii lääninhallituksen alaisena sisäasianministeriön hallinnonalalla. Tehtävämäärien kasvaessa ja piirijaon pysyessä nykyisellään voimavarojen kohdentaminen käy yhä vaikeammaksi. Piirikoon vaihtelun ja piirien suuren lukumäärän vuoksi eri tehtäviä hoitava henkilöstö jakautuu epätarkoituksenmukaisesti. Piirijako uudistamalla olisi mahdollista käyttää henkilövoimavaroja tarkoituksenmukaisemmin.

Käräjäoikeusuudistus toteutui 1 päivänä joulukuuta 1993, jolloin 70 käräjäoikeutta korvasivat aikaisemmat 96 tuomiokuntaa ja raastuvanoikeutta. Uusi rikosprosessimenettely on tarkoitettu tulemaan voimaan vuonna 1997. Rikosprosessiuudistus tulee asettamaan uusia vaatimuksia syyttäjille. Myös oikeudenkäyntimenettelystä hovioikeudessa on valmistunut hovioikeustoimikunnan 1989 loppumietintö (komiteamietintö 1992:20), jonka mukaan muun muassa suullisten käsittelyjen määrä oleellisesti kasvaa hovioikeuksissa.

Edellä mainittujen uudistusten valossa nykyinen kaksijakoinen syyttäjäorganisaatio on vanhentunut. Uudistusten toteuttamisen kannalta on välttämätöntä saada päätoimisten syyttäjien muodostama syyttäjäorganisaatio.

Nykyisessä lääninsyyttäjäorganisaatiossa on puutteita. Lääninpoliisineuvokset ja poliisitar kastajat, jotka toimivat lääninsyyttäjinä, hoitavat väliportaan syyttäjälle kuuluvat tehtävät poliisitoimen ohessa. Kun paikallissyyttäjät tulevat nyt päätoimisiksi, ei heidän esimiehensäkään voi enää olla syyttäjän tehtäviä sivutoimisesti hoitava poliisimies. Syyttäjäpiirien lukumäärän vähenemisen vuoksi kaikissa lääneissä ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää erillistä väliporrasta.

Valtioneuvoston oikeuskansleri on syyskuussa 1993 tehnyt aloitteen paikallistason yläpuolella olevan syyttäjäorganisaation uudistamisvaihtoehtojen selvittämiseksi. Syyttäjien väliportaan hallinto selvitetään erikseen tässä yh-

teydessä, jolloin otetaan kantaa myös erillisen valtakunnansyyttäjän tarpeeseen. Oikeusministeriö asetti 4 päivänä helmikuuta 1994 toimikunnan selvittämään asiaa. Syyttäjälaitostoimikunta on luovuttanut 31 päivänä maaliskuuta 1995 päivätyn mietintönsä oikeusministeriölle (komiteamietintö 1995:7).

Toimikunta ehdottaa, että oikeuskanslerin ylimmän syyttäjän tehtävät siirretään valtakunnansyyttäjälle. Valtakunnansyyttäjä hoitaisi syyttäjän tehtäviä niissä asioissa, jotka hänelle laissa säädetään tai jotka hän ottaa käsiteltäväkseen. Lisäksi hän edustaisi syyttäjiä korkeimmassa oikeudessa. Valtakunnansyyttäjä johtaisi valtakunnansyyttäjänvirastoa, joka olisi yleisten syyttäjien keskushallintoviranomainen. Syyttäjälaitos olisi kaksiportainen. Virastossa ja sen aluetoimistossa työskentelisi valtiosyyttäjiä, jotka korvaisivat nykyisin aluesyyttäjänä toimivat lääninsyyttäjät. Toimikunnan mietintö on lausunnolla.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Syyttäjälaitos on historiallisen kehityksen seurauksena muodostunut järjestysmuodoltaan hajanaiseksi. Osa paikallissyyttäjistä on oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvia kaupunginviskaaleja ja osa sisäasiainhallintoon kuuluvia nimismiehiä ja apulaisnimismiehiä, joilla on muitakin tehtäviä. Kihlakunnansyyttäjät tulisivat esityksen mukaan kaikki kuulumaan oikeusministeriön hallinnonalaan. Kihlakuntien syyttäjän tehtävissä siirryttäisiin päätoimisiin syyttäjiin ja luotaisiin järjestelmä, jossa paikallissyyttäjät olisivat mahdollisimman riippumattomia muusta hallinnosta.

Syyttäjällä on merkittävä tehtävä oikeusjärjestyksessämme. Poliisin suorittaman esitutkinnan jälkeen hän suorittaa syyteharkinnan ja ajaa julkisen kannevallan edustajana rangausvaadetta tuomioistuimessa. Tämän vuoksi syyttäjän asema on muodostettava mahdollisimman riippumattomaksi.

Rikosasiain oikeudenkäyntimenettelylle ja syyttäjän toiminnalle rikosoikeudellisena organaana asetettavat vaatimukset ovat yhteiskunnan muuttuessa korostuneet. Syyttäjien on oltava ammatillisesti osaavia ja oikeudellisesti riippumattomia päätöksentekijöitä. Käytän-

nössä asioiden hoitaminen edellyttää hyvää yhteistyötä poliisin ja tuomioistuimen sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Esitys sisältää valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain (126/92) vaatimat muutokset syyttäjäntoimintaa koskeviin säädöksiin. Kihlakunnansyyttäjät toimisivat kihlakunnan syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa. Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 4 §:n mukaan kihlakunnassa on joko kihlakunnanvirasto tai erillinen virasto sen mukaan kuin valtioneuvosto päättää. Saman pykälän 2 momentin mukaan kihlakunnanvirastossa on toiminnallisesti mahdollisimman itsenäistä päätösvaltaa käyttävät poliisi-, syyttäjä- ja ulosottoyksikkö sekä tarvittavat muut yksiköt. Kihlakunnan erilliset virastot hoitavat vastaavia tehtäväalueita.

Valtioneuvosto on 14 päivänä huhtikuuta 1994 antanut päätöksen kihlakuntien virastotyyppistä ja kielellisestä jaotuksesta (281/94). Päätöksen 1 §:n mukaan erilliset virastot ovat kihlakunnissa, joihin kuuluvat Helsingin kaupunki, Lahden kaupunki, Oulun kaupunki, Tampereen kaupunki ja Turun kaupunki. Päätöksen voimaantulosäännöstä on muutettu valtioneuvoston päätöksellä (862/94) siten, että päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996. Tarkoituksena on muuttaa tätä päätöstä niin, että erilliset virastot olisivat edellä mainittujen lisäksi Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kotkan, Kuopion, Lappeenrannan, Porin ja Vaasan kihlakunnissa. Samalla muutettaisiin myös päätöksen voimaantuloajankohtaa niin, että se tulisi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan kihlakunnanvirasto on lääninhallituksen ja sisäasiainministeriön alainen ja erilliset virastot ovat asianomaisen ministeriön alaisia, jollei toisin säädetä. Saman pykälän 2 momentin mukaan kihlakunnanviraston yksiköt ja kihlakunnan erilliset virastot ovat toiminnallisesti asianomaisen ministeriön ja, milloin niin säädetään, muun viranomaisen alaisia. Toiminnallisesti kihlakunnanviraston syyttäjäosasto ja syyttäjän tehtäviä hoitava erillinen virasto olisivat siten oikeusministeriön alaisia.

Esityksen mukaan nykyiset kaupunginviskaalit, nimismiehet ja apulaisnimismiehet korvattaisiin syyttäjän toimien osalta kihlakunnan syyttäjällä. Kihlakunnansyyttäjä olisi paikalli-

nen syyttäväviranomainen. Syyttäväviranomainen olisi esityksen mukaan henkilöviranomaisen. Syyttäjäntointa hoitaisivat päätoimiset syyttäjät.

Syyttäjäntoimessa kihlakunnansyyttäjä olisi oikeuskanslerin ja lääninsyyttäjän määräysvalan alainen. Tämä vastaisi nykyistä sääntelyä. Syyttäjälaitostoimikunnan ehdotus syyttäjälaitoksen paikallistason yläpuolisen organisaation uudistamiseksi ei ole riippuvainen valtion paikallishallinnon uudistamisesta. Syyttäjälaitoksen uudistamisessa edettäisiin näin kahta tietä: toimikunnan ehdotus koskee ylimmän syyttäjän viran uudelleenjärjestelyä ja kihlakuntauudistus taas paikallistason syyttäjiä.

Kihlakunnansyyttäjän toimialue olisi asianomainen kihlakunta. Oikeusministeriö voisi määrätä kihlakunnansyyttäjien yhteistoiminnasta. Käräjäkunnan tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät olisivat toimivaltaisia hoitamaan syyttäjän tehtäviä kaikissa niissä asioissa, joissa käräjäoikeus on toimivaltainen. Oikeuskansleri nimittäisi johtavan kihlakunnansyyttäjän ja kihlakunnansyyttäjän. Heitä syytettäisiin virkavirheestä hovioikeudessa.

Syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäsastossa voisi esityksen mukaan olla syyttäjän avustajia. Avustajan tulisi olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut. Tällä uudella järjestelyllä luotaisiin sekä tuleville syyttäjille että muille, joille tulevassa työssä syyttäjänkokemuksella on merkitystä, kuten tuomareille ja asianajajille, mahdollisuus saada kokemusta syyttäjän tehtävistä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien syyttäjänvirastojen menot vuoden 1995 valtion talousarviossa ovat noin 35 miljoonaa markkaa. Sisäasiainministeriön hallinnonalaan kuuluvan syyttäjän toiminnan menoja ei ole eritelty talousarviossa. Menojen osuuden poliisitoimen menoista on arvioitu olevan kolme prosenttia. Tämän mukaisesti menot olisivat noin 84 miljoonaa markkaa. Syyttäjälaitoksen kokonaismenot ovat siten nykyisin noin 119 miljoonaa markkaa.

Uuden järjestelmän aiheuttamat kulut arvioidaan 110 miljoonaksi markaksi. Uudistus ei siten edellytä kokonaismenojen lisäystä. Syyt-

täjälaitoksen menoja arvioitaessa on lähdetty siitä, että syyttäjän keskipalkka on A 26 ja toimistohenkilön A 14. Syyttäjän virkoja olisi 230. Avustavaa henkilöä ja kansliatyövoimaa varten olisi 160 virkaa. Muihin kuluksimenoihin varattaisiin noin 16 miljoonaa markkaa. Esityksellä mahdollistettaisiin syyttäjälaitoksen toiminta oikeushallinnolle vahvistettujen alenevien menokehysten puitteissa.

Uudistus on suunniteltu toteuttavaksi siten, että syyttäjän hoitava henkilöstö siirtyisi kokonaisuudessaan sisäasiainministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle.

Rikosprosessia ollaan uudistamassa. Nykyisen tiedon mukaan mainittu uudistus ei aiheuta lisävoimavaratarpeita syyttäjälaitokselle.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esitys mahdollistaa siirtymisen järjestelmään, jossa syyttäjät ovat yleensä päätoimisia.

Nykyistä työmäärää varten arvioidaan viime vuosien työmäärään perustuvien laskelmien mukaan tarvittavan 230 päätoimista kihlakunnansyyttäjän virkaa. Päätoiminen syyttäjä hoitaisi noin 400 syyteasiasa vuodessa. Rangaistusmääräysasioiden ratkaisemista varten arvioidaan tarvittavan noin 10 syyttäjän työpanos. Tarvittavista 230 syyttäjistä noin 80 saataisiin nykyisistä päätoimisista kaupunginviskaaleista ja 150 lakkautettavista nimismiehen ja apulaisnimismiehen viroista. Avustavaa henkilöstöä ja kansliatyövoimaa varten tarvittaisiin noin 160 virkaa. Laskelmissa on otettu huomioon rangaistusmääräysmenettelyssä vuoden 1994 alusta tapahtuneet muutokset.

Uudistus toteutettaisiin siten, että syyttäjän tointa hoitavan henkilöstön kokonaismäärä ei lisääntyisi.

Laskelmat on tehty nykyisen rikosprosessin pohjalta. Jos rikosprosessi uudistetaan oikeusministeriössä suunnitellulla tavalla, päätoimisten syyttäjien määrää ei tarvitse lisätä.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä muodostetaan koko maahan yhtenäinen syyttäjälaitos, jolloin erot vanhojen kaupunkien ja muun maan syyttäjänorganisaation välillä poistuvat. Tämä edistää kansalaisten yhdenvertaista kohtelua.

5. Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä. Työryhmän ehdotuksesta on kuultu valtioneuvoston oikeuskansleria, sisäasiainministeriötä, valtiovarainministeriötä, lääninhallituksia, Poliisitarkastajat ry:tä, Suomen Kaupunginviskaaliyhdistys ry:tä, Suomen Nimismiesyhdistys ry:tä, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry:tä ja Suomen Käräjäoikeustuomarit ry:tä. Työryhmän ehdotukseen sisältyi myös ehdotus aluesyyttäjistä. Lausuntojen perusteella tämä asia on siirretty erilliseen valmisteluun.

Eduskunnalle annettiin 18 päivänä maaliskuuta 1994 hallituksen esitys laiksi kihlakunnansyyttäjistä sekä laiksi rangaistismääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta (HE 24/1994 vp). Eduskunta ei ehtinyt käsitellä asiaa loppuun 14 päivänä maaliskuuta 1995 päättyneellä vaalikaudella. Tämä esitys on viimeistelty oikeusministeriössä virkatyönä aikaisemman hallituksen esityksen pohjalta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion paikallishallintouudis-

tukseen ja ehdotetaan sen vuoksi tulemaan voimaan samanaikaisesti sen kanssa.

Esitys liittyy myös rikosprosessiuudistukseen, mutta se on tarkoitus saattaa voimaan ennen rikosoikeudenkäynnin uudistamista. Sannottu uudistus tulee asettamaan kaikille syyttäjille uusia ammatillisia haasteita. Organisaation on tuettava syyttäjiä heidän tehtävissään. Näin ollen olisi tarpeen, että laki kihlakunnansyyttäjistä olisi voimassa suhteellisen pian. Ehdotettu uudistus voidaan myös toteuttaa erillään syyttäjälaitoksen muusta uudelleenorganisoinnista, josta on valmistunut edellä mainittu syyttäjälaitostoimikunnan mietintö.

6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Syyttäjälaitosta organisoitaessa tulee ottaa huomioon, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen ja 3 artiklan vaatimukset täytyvät sillä tavalla kuin jaksossa 1.3. on tarkemmin selvitetty. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa oikeudenkäyntimenettelylle asetetut vaatimukset ovat helpommin toteutettavissa, jos syyttäjälaitos on organisoitu erikseen poliisihallinnosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kihlakunnansyyttäjistä

1 §. *Paikallinen syyttäjäviranomainen.* Kihlakunnansyyttäjä olisi paikallinen syyttäjäviranomainen. Syyttäjäviranomainen olisi esityksen mukaan henkilöviranomainen. Kihlakunnansyyttäjä korvaisi nykyiset kaupunginviskaalit sekä syyttäjän toiminnassa nimismiehet ja apulaisnimismiehet.

Syyttäjän toiminnassa kihlakunnansyyttäjä olisi oikeuskanslerin määräysvallan alainen. Oikeuskansleri toimii ylimpänä syyttäjänä hallitusmuodon 46 §:n mukaan. Oikeuskanslerin

tehtävistä ylimpänä syyttäjänä säädetään valtioneuvoston oikeuskanslerin ohjesäännön (1697/92) 11—14 §:ssä. Oikeuskansleri voi ajaa syytettä itse tai määrätä sen ajamisen asianomaisen syyttäjän tehtäväksi. Oikeuskansleri voi määrätä muun henkilön kuin säännönmukaisesti toimivaltaisen syyttäjän ajamaan syytettä (*substituutio-oikeus*). Oikeuskansleri voi ottaa omaan syyteharkintaansa alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian (*devoluutio-oikeus*).

Syyttäjän toiminnassa kihlakunnansyyttäjä olisi myös lääninsyyttäjän määräysvallan alainen. Lääninsyyttäjän tehtävistä säädetään lääninsyyttäjäasetuksessa. Lääninsyyttäjä voi määrätä alaisensa syyttäjän nostamaan syyt-

teen. Lisäksi lääninsyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian. Lääninsyyttäjä ei sen sijaan voi määrätä muuta henkilöä kuin säännönmukaisesti toimivaltaisen syyttäjän ajamaan syytettä.

Ahvenanmaan maakunnan maakunnansyyttäjistä säädetään Ahvenanmaan maakunnan maakunnansyyttäjänvirastosta annetussa laissa (872/77) ja Ahvenanmaan maakunnan maakunnansyyttäjänvirastosta annetussa asetuksessa (237/78). Mainittuihin säädöksiin ei ehdoteta tässä esityksessä muutoksia.

2 §. *Syyttäjänvirasto ja syyttäjäsasto.* Kihlakunnansyyttäjät toimisivat valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 4 §:n mukaisesti joko kihlakunnan erillisessä syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäsastossa. Syyttäjänvirasto ja syyttäjäsasto kuuluisivat toiminnallisesti oikeusministeriön hallinnonalaan ja saisivat toimintamenomäärärahasensa oikeusministeriön pääluokasta.

Syyttäjänviraston ja syyttäjäsaston päällikönä olisi johtava kihlakunnansyyttäjä. Yhden syyttäjän syyttäjäsastossa toimisi päällikkönä kihlakunnansyyttäjä. Päällikkyyks keskittyisi hallinnollisiin tehtäviin. Johtavan kihlakunnansyyttäjän tehtävänä olisi muun muassa syyteasioiden jaon toimittaminen kihlakunnansyyttäjien kesken sen mukaan kuin siitä työjärjestyksessä tai muutoin määrätään.

Kullakin kihlakunnansyyttäjällä olisi itsenäisen syyteharkintavalta. Johtava kihlakunnansyyttäjä ei voisi määrätä kihlakunnansyyttäjää nostamaan syytettä. Jos asia jaetaan jonkin kihlakunnansyyttäjän syyteharkintaan, ei johtava kihlakunnansyyttäjä voisi puuttua siihen muutoin kuin valvomalla, että asia ratkaistaan asianmukaisella joutuisuudella.

Syyttäjäntoimen itsenäisen ja puolueettoman aseman takaamiseksi tällä esityksellä pyritään päätoimisiin syyttäjiin perustuvaan syyttäjälaitokseen. Tästä periaatteesta voitaisiin poiketa vain Lapin läänissä erityisestä syystä. Tältä osin pykälässä viitattaisiin poliisin hallinnosta annetun lain (/) 6 a §:ään, jossa säädettäisiin, että sisäasiainministeriö voi erityisestä syystä päättää perustaa Lapin läänissä kihlakunnanvirastoon nimismiehen viran osastojen päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Jos kihlakunnanvirastoon perustettaisiin nimismiehen virka, hoitaisi nimismies siis kaikki osastojen päälliköille muutoin kuuluvat tehtävät. Ennen viran perustamista sisäasiainministeriön

olisi kuultava oikeusministeriötä. Kuuleminen olisi tarpeen sen selvittämiseksi, että työmäärät sekä ulosotto- että syyttäjän tehtävissä ovat viraston päällikön hoidettavissa. Viraston päällikön nimittäisi lääninhallitus.

Erityisenä syynä viraston päällikön viran perustamiseen voitaisiin pitää olosuhteita harvaanasutuilla seuduilla Lapin läänissä, joissa eri osastojen päälliköiden täyden työmäärän aikaansaaminen yhteistyöalueita muodostamalla voi olla vaikeasti toteutettavissa. Esimerkiksi Rovaniemen kihlakunnassa mainitussa pykälässä tarkoitettuja erityisiä syitä ei olisi olemassa.

3 §. *Kelpoisuusvaatimukset.* Pykälän mukaan johtavan kihlakunnansyyttäjän ja kihlakunnansyyttäjän kelpoisuusvaatimuksena olisi oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä tehtävän hoitamiseen tarvittava taito tai kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisessa. Muodolliset kelpoisuusvaatimukset olisivat samat kuin alioikeustuomareilla.

Tehtävän hoitamisessa tarvittavalla taidolla tarkoitetaan nimitettävän henkilökohtaisia ominaisuuksia selviytyä juuri kysymyksessä olevan viran hoitamisesta. Johtavaa kihlakunnansyyttäjää nimitettäessä tulisi ottaa huomioon edellytykset johtaa virastoa sen lisäksi, että hänen tulisi olla myös kyvykäs syyttäjä.

4 §. *Nimittäminen.* Oikeuskansleri ylimpänä syyttäjänä vastaa syyttäjälaitoksen toiminnasta. Tämän mukaisesti on perusteltua, että oikeuskansleri nimittäisi paikalliset syyttäjät. Koska syyttäjän toiminnan tulee lainkäyttönä olla hallinnosta riippumaton, nimitämisvaltaa ei tule antaa hallintoviranomaiselle. Oikeuskansleri nimittää voimassa olevan lain mukaan päätoimisina syyttäjinä toimivat kaupunginvaltuutetut.

5 §. *Kihlakunta.* Paikallinen syyttäjän toimi järjestetään kihlakunnittain. Kihlakunnansyyttäjän toimialue olisi asianomainen kihlakunta.

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 5 §:n mukaan kihlakunnanviraston yksikkö tai kihlakunnan erillinen virasto voidaan määrätä hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella tai virastot voidaan määrätä hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa keskenään siten kuin siitä erikseen säädetään. Ehdotetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan voitaisiin eri kihlakuntien syyttäjänvirastot tai kihlakunnanvirastojen syyttäjäsastot määrätä hoitamaan syyttäjän tehtäviä yhteistoiminnassa, jos se on tarpeen paikallisen syyttä-

jäntöimen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi. Samoin oikeusministeriö voisi antaa määräyksen, että syyttäjänvirasto tai kihlakunnanviraston syyttäjäosasto hoitaa syyttäjän tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella. Ennen viimeksi mainitun määräyksen antamista oikeusministeriön olisi kuultava lääninhallitusta. Pääsääntöisesti jokaisen käräjäoikeuden alueelle tulee vähintään yksi syyttäjäyksikkö. Toisaalta, jos kihlakunta työllistää yhdenkin syyttäjän, kihlakunnanvirastoon voidaan perustaa syyttäjän virka.

Kihlakuntajaosta annetulla valtioneuvoston päätöksellä (1464/92) on muodostettu eräitä kihlakuntia, jotka yksinään ovat liian pieniä syyttäjän toimialueeksi. Uusi rikosprosessi ja hovioikeuskäsittelyyn tulevat uudistukset johtavat siihen, että syyttäjä saattaa joutua olemaan samanaikaisesti sekä käräjäoikeudessa että hovioikeuden suullisessa käsittelyssä. Jotta syyttäjän toiminta voidaan turvata vuoden kaikkina päivinä, tämä edellyttää ainakin pienempien syyttäjäpiirien välillä yhteistoimintaa.

Yhteistoimintajärjestelyllä päästäisiin yleensä kahden tai kolmen syyttäjän alueisiin. Kun kihlakuntien ja käräjäoikeuksien piirirajat eivät aina vastaa toisiaan, voidaan yhteistoimintaluoteisiin joutua sisällyttämään useampien käräjäoikeuksien syyttäjiä.

Määräys syyttäjän tehtävien hoitamisesta yhteistoiminnassa tai toisen kihlakunnan alueella edellyttäisi, että samalla turvataan tarvittavat voimavarat. Määräyksen antaisi oikeusministeriö, jolle kuuluu toiminnallisten edellytysten luominen syyttäjän toimintaan varten. Normaalin hallintokäytännön mukaisesti ennen päätöksentekoa kuultaisiin myös valtioneuvoston oikeuskansleria, asianomaisia kihlakunnanvirastoja tai niiden yksiköitä, tuomioistuimia ja kuntia. Oikeusministeriön tulisi päätöksessään määrätä yhteistoiminnassa hoidettavat tehtävät sekä yhteistoiminta-alueen johtosuhteet.

6 §. *Kihlakunnansyyttäjän toimivalta.* Tarkoituksenmukaisen työnjaon aikaansaamiseksi olisi tärkeätä, että kihlakunnansyyttäjät olisivat toimivaltaisia kaikissa niissä asioissa, joissa asianomainen käräjäoikeus olisi toimivaltainen. Tämä mahdollistaisi joustavan vuorottelun saman käräjäoikeuden syyttäjien kesken esimerkiksi lomien aikana. Kaikki saman käräjäoikeuden syyttäjät olisivat myös toimivaltaisia esimerkiksi hakemaan muutosta yksittäisessä asiassa hovioikeudelta riippumatta siitä, kuka heistä on toiminut syyttäjänä alioikeudessa.

Pykälä vastaisi kaupunginviskaalista ja nimismiehestä käräjäoikeuden syyttäjänä annetun lain 1 §:n 2 momenttia.

7 §. *Syyttäjän avustajat.* Pykälä mahdollistaisi sen, että syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa voisi olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita syyttäjän avustajia. Tällä uudella järjestelyllä luotaisiin sekä tuleville syyttäjille että muille, joille tulevassa työssä syyttäjänkokemuksella on merkitystä, kuten tuomareille ja asianajajille, mahdollisuus saada kokemusta syyttäjän tehtävistä. Syyttäjän avustajan nimittäisi syyttäjänviraston tai syyttäjäosaston päällikkö.

8 §. *Syyttäjän avustajan toimivalta.* Pykälän mukaan voitaisiin yksinkertaisissa syyteasioissa antaa ratkaisuvaltaa syyttäjän avustajalle. Pykälä mahdollistaisi syyttäjien harjoittelujärjestelmän. Ne syyteharkinta-asiat, joissa harjoittelija voisi käyttää päätösvaltaa, ehdotetaan säädettäväksi yhtenevästi käräjäoikeuslain (581/93) 17 §:n 2 ja 3 momentissa lueteltujen notaarin tehtävien kanssa.

9 §. *Virkasyytteen oikeuspaikka.* Pykälän mukaan johtavaa kihlakunnansyyttäjää ja kihlakunnansyyttäjää sekä 7 §:ssä tarkoitettua syyttäjän avustajaa syytettäisiin virkarikoksesta hovioikeudessa. Sääntely vastaisi alioikeustuomareita koskevaa vastaavaa sääntelyä.

10 §. *Työjärjestys.* Johtava kihlakunnansyyttäjä vahvistaisi syyttäjänviraston työjärjestyksen. Syyttäjäosaston työjärjestyksen vahvistaisi myös johtava kihlakunnansyyttäjä, jos syyttäjäosastossa on johtava kihlakunnansyyttäjä, ja muussa tapauksessa kihlakunnansyyttäjä. Tämä on nykyisen hallintokäytännön mukaista. Yleinen suuntaus on, että päällikkö vahvistaa virastonsa työjärjestyksen. Menettely on perusteltua myös tulosohjauksen kannalta.

11 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältää tavanomaisen asetuksenantovaltuuden.

12 §. *Voimaantulo.* Pykälä sisältää voimaantulosäännöksen. Lakiehdotus liittyy paikallishallintouudistukseen ja on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti sen kanssa. Paikallishallintouudistuksen on kaavailtu tulevan voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Lailla ehdotetaan kumottaviksi kaupunginviskaaleista annettu laki sekä kaupunginviskaalista ja nimismiehestä käräjäoikeuden syyttäjänä annettu laki.

13 §. *Siirtymäsäännös.* Lain 3 §:ssä säädettäisiin kihlakunnansyyttäjän kelpoisuusvaatimuksesta. Tällä hetkellä on muutama erivapaudella

nimetty nimismies ja apulaisnimismies, jotka toimivat syyttäjän tehtävissä. Uudistuksella ei ole tarkoitus viedä heiltä mahdollisuutta tulla nimitetyiksi kihlakunnansyyttäjän virkaan.

1.2. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta

Puoltaessaan rangaistusmääräysmenettelyä koskevan lakiehdotuksen hyväksymistä lakivaliokunta on mietinnössään (LaVM 12/1993 vp) muun muassa todennut, että apulaissyyttäjäille annettavaa toimivaltaa pidetään toistaiseksi voimassa olevana väliaikaisena järjestelynä. Lakivaliokunta rajasi apulaissyyttäjän toimivallan eräisiin laissa mainittuihin asiaryhmiin. Lakivaliokunta edellytti, että syyttäjäorganisaatio hoidetaan paikallishallintouudistuksen yhteydessä kuntoon.

Edellä mainitulla perusteella ehdotetaan luovuttavaksi nykyisistä apulaissyyttäjäistä. Apulaissyyttäjinä on pääsääntöisesti toiminut poliisipäällystöön kuuluvia poliisimiehiä. Ehdotuksen mukaan rangaistusmääräyksen antaisi syyttäjä. Kihlakunnansyyttäjistä annettavaksi ehdotetun lain 8 §:n 2 momentin mukaan syyttäjän avustaja, joka on oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, voisi käsitellä myös rangaistusmääräysasioita.

Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain

9 §:n 2 ja 3 momentti ehdotetaan kumottaviksi kuitenkin vasta vuoden 1999 alusta. Näin muutokseen ehdittäisiin varautua hyvin ja saada syyttäjäorganisaation uudelleenjärjestäminen ensin toteutetuksi.

2. Tarkemmat säännökset

Asetuksella säädettäisiin syyttäjänviraston ja syyttäjäosaston toiminnasta sekä muun kuin syyttäjähenkilöstön nimittämisestä ja henkilön viranhoidon järjestelystä. Luonnos asetukseksi kihlakunnansyyttäjistä on esityksen liitteenä.

3. Voimaantulo

Laki kihlakunnansyyttäjistä ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti paikallishallintouudistuksen kanssa eli 1 päivänä joulukuuta 1996.

Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kihlakunnansyyttäjästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Paikallinen syyttäväviranomainen

Paikallisena syyttäväviranomaisena on kihlakunnansyyttäjä.

Kihlakunnansyyttäjä on syyttäjän tehtävissään oikeuskanslerin ja lääninsyyttäjän määräysvallan alainen.

Syyttäväviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään erikseen.

2 §

Syyttäjänvirasto ja syyttäjäosasto

Kihlakunnansyyttäjä toimii kihlakunnan syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa. Virasto ja osasto kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan.

Kihlakunnan syyttäjänviraston päällikkönä ja kihlakunnanviraston syyttäjäosaston päällikkönä on johtava kihlakunnansyyttäjä. Jos syyttäjäosastossa on vain yksi syyttäjä, osaston päällikkönä on kuitenkin kihlakunnansyyttäjä.

Jos sisäasiainministeriö on päättänyt, että Lapin läänissä perustetaan kihlakunnanvirastoon poliisin hallinnosta annetun lain 6 a §:ssä (/) tarkoitettu nimismiehen virka, toimii nimismies myös paikallisena syyttäväviranomaisena.

3 §

Kelpoisuusvaatimukset

Johtavan kihlakunnansyyttäjän ja kihlakunnansyyttäjän on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita, ja heillä on oltava tehtävän hoitamiseen tarvittava taito tai kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

4 §

Nimittäminen

Johtavan kihlakunnansyyttäjän ja kihlakunnansyyttäjän nimittää oikeuskansleri.

5 §

Kihlakunta

Paikallinen syyttäjän toimi järjestetään kihlakunnittain.

Oikeusministeriö voi paikallisen syyttäjän toimien tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi määrätä eri kihlakuntien syyttäjänvirastot tai kihlakunnanvirastojen syyttäjäosastot hoitamaan syyttäjän tehtäviä yhteistoiminnassa taikka lääninhallitusta kuultuaan määrätä kihlakunnan syyttäjänviraston tai kihlakunnanviraston syyttäjäosaston hoitamaan syyttäjän tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella.

6 §

Kihlakunnansyyttäjän toimivalta

Käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan syyttäjän tehtäviä asioissa, joissa käräjäoikeus on toimivaltainen.

7 §

Syyttäjän avustajat

Kihlakunnan syyttäjänvirastossa tai kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa voi olla määräjäksi nimitettyjä oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita syyttäjän avustajia.

Syyttäjän avustajan nimittää syyttäjänvirastoon viraston päällikkö ja syyttäjäosastoon osaston päällikkö.

8 §

Syyttäjän avustajan toimivalta

Syyttäjän avustajan käsiteltäväksi voidaan antaa rangaistusmääräysasioita ja yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltäviä rikosasioita.

Syyttäjän avustaja, joka on toiminut tässä tehtävässä neljä kuukautta, voi käsitellä yksittäistä rikosasiaa, josta asiassa ilmenevien seikkojen vallitessa ei voi seurata muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai kaksi vuotta vankeutta. Avustaja ei kuitenkaan saa käsitellä rikosasiaa, jota on pidettävä tulkin-

nanvaraisena tai epäselvänä tai muuten vaikeana ratkaista taikka jossa syytetty on vangittu.

9 §

Virkasyytteen oikeuspaikka

Johtavaa kihlakunnansyyttäjää, kihlakunnansyyttäjää ja syyttäjän avustajaa syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

10 §

Työjärjestys

Kihlakunnan syyttäjänviraston päällikkö vahvistaa kihlakunnan syyttäjänviraston työjärjestyksen ja kihlakunnanviraston syyttäjäsaston päällikkö kihlakunnanviraston syyttäjäsaston työjärjestyksen.

11 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällä lailla kumotaan kaupunginviskaaleista 23 päivänä huhtikuuta 1976 annettu laki (352/76) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä kaupunginviskaalista ja nimismiehestä käräjäoikeuden syyttäjänä 18 päivänä joulukuuta 1992 annettu laki (1436/92).

13 §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa syyttäjän tehtäviä hoitava kaupunginviskaali, nimismies tai apulaisnimismies voidaan nimittää kihlakunnansyyttäjän virkaan, vaikka hän ei täytä 3 §:ssä säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia.

2.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan rangaistusmääräysmenettelystä 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (692/93) 9 §:n 2 ja 3 momentti.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1999.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti**MARTTI AHTISAARI**Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Asetus kihlakunnansyyttäjästä

Oikeusministerin esittelystä säädetään kihlakunnansyyttäjäistä päivänä kuuta 19 annetun lain (/) 11 §:n nojalla:

Toimintayksiköt

1 §

Kihlakunnan syyttäjänvirastossa ja kihlakunnanviraston syyttäjäosastossa voi olla toimintayksiköitä siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

Nimittäminen

2 §

Kihlakunnan syyttäjänviraston tai kihlakunnanviraston syyttäjäosaston päällikkö nimittää alaisensa henkilöstön.

Virkavapaus ja viranhoito

3 §

Kihlakunnan syyttäjänviraston tai kihlakunnanviraston syyttäjäosaston päällikölle myönnettävästä enintään vuoden kestävästä virkavapaudesta päättää lääninsyyttäjä, ja yli vuoden kestävästä virkavapaudesta oikeuskansleri.

Muulle kuin 1 momentissa mainitulle kihlakunnansyyttäjälle myönnettävästä vuoden aikana enintään kuusi kuukautta kestävästä virkavapaudesta päättää kihlakunnan syyttäjänviraston tai kihlakunnanviraston syyttäjäosaston päällikkö, enintään vuoden kestävästä virkavapaudesta lääninsyyttäjä ja yli vuoden kestävästä virkavapaudesta oikeuskansleri.

Viran hoidosta virkavapauden aikana päättää sama viranomaisena, joka siitä myöntää virkavapauden.

4 §

Kihlakunnan syyttäjänviraston ja kihlakunnanviraston syyttäjäosaston muiden kuin 3 §:ssä mainittujen virkamiesten virkavapaudesta sekä työ sopimussuhteessa olevan henkilökunnan palvelussuhteen keskeytyksestä samoin kuin viran tai tehtävän hoitamisesta virkava-

pauden tai keskeytyksen aikana päättää kihlakunnan syyttäjänviraston tai kihlakunnanviraston syyttäjäosaston päällikkö.

5 §

Avoimna olevan viran tai tehtävän hoidosta päättämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä edellä säädetään viran tai tehtävän hoidosta virkavapauden tai keskeytyksen aikana.

6 §

Johtavan kihlakunnansyyttäjän ollessa estynyt virkaansa hoitamasta vuosiloman vuoksi tai enintään yhden kuukauden ajan muusta syystä toimii hänen sijaisenaan vanhin virantoimituksessa oleva kihlakunnansyyttäjä taikka työjärjestyksessä sijaiseksi määrätty kihlakunnansyyttäjä.

Kihlakunnan syyttäjänviraston ja kihlakunnanviraston syyttäjäosaston johtaminen

7 §

Johtavan kihlakunnansyyttäjän tehtävänä on:

1) johtaa ja kehittää viraston tai osaston toimintaa sekä seurata ja valvoa syyttäjätöiminnan yhdenmukaisuutta ja joutuisuutta;

2) toimittaa syyteasioiden jako kihlakunnansyyttäjien kesken sen mukaan kuin siitä on työjärjestyksessä tai muutoin määrätty sekä huolehtia muutoinkin työnjaosta; sekä

3) ratkaista ne virastoa tai osastoa koskevat asiat, joista päättäminen ei kuulu muulle viranomaiselle.

Virastossa ja osastossa, jotka on jaettu toimintayksiköihin, toimintayksikön päällikölle kuuluvat yksikössään 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tehtävät siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Työjärjestyksessä voidaan määrätä toimintayksikön

päällikön suoritettavaksi myös muita esimiesasemaan perustuvia tehtäviä.

Täydentäviä säännöksiä

8 §

Johtava kihlakunnansyyttäjä ja kihlakunnansyyttäjä eivät saa ilman lääninsyyttäjän lupaa vastaanottaa muuta palkattua tointa.

9 §

Johtava kihlakunnansyyttäjä ja kihlakunnansyyttäjä eivät saa ilman lääninsyyttäjän lupaa toimia rikoksesta epäillyn asiamiehenä tai avustajana.

Johtava kihlakunnansyyttäjä ja kihlakun-

nansyyttäjä eivät saa toimia asianomistajan asiamiehenä tai avustajana, jos se voi olla ristiriidassa hänen virkatehtäviensä hoitamisen kanssa.

Asianomistajille antamastaan avusta siinä tuomioistuimessa, jossa kihlakunnansyyttäjä toimii syyttäjänä, hänellä ei ole oikeutta ottaa palkkiota.

Voimaantulo

10 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä kuuta 19 .

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

